

ZINNER TIBOR:

A kádári megtorlás rendszere

„Idetartozik olyan ügy is, mint a miskolci, ahol 25 vádlott volt, és 14-et halálra ítélték. Hát azért ilyen újsághíreket másnapoként nem lehet leadni, ha bármennyire is igazságos az ítélet.” „...nemcsak helyes és megengedhető a diktatórikus módszer, hanem elemi kötelessége a pártnak ezeket a módszereket alkalmazni.” Így beszélt Kádár János 1957 júniusában.

De nemcsak azért érdekes Zinner Tibor új könyve, mert számos hasonló önleplező idézettel találkozhat benne a jámbor olvasó. Persze korántsem jár tanulság nélkül, ha ilyen „szépen” zengő mondatokat mazzolázhatunk ebből a kötetből. Kvintesszenciái ezek egy rendszer genesisének, és elgondolkodtató, miket engedtek meg maguknak – persze szigorúan titkosan – egy ország irányítói, hátuk mögött szovjet fegyverekkel... Tehát emlékezetébresztőnek sem utolsó ez a könyv; igenis tudnunk kell, hogyan született a Kádár-rendszer, hiszen ma már inkább csak dicstelen kimúlására szoktunk emlékezni, ráadásul a „hivatásos” és „magán” megemlékezők között egyre több olyan akad, aki nosztalgiával és „a boldog békeidők” utáni sóvárgással elegy képet rajzol erről a korról, pedig a rendszer

vérben és erőszakban született, és nem rajta múltott, hogy nem ugyanígy múlt ki.

A közismert történész – aki eddig az '50-es évek magyarországi koncepciók pereinek feltárásában járt élen – legutóbbi könyve a Kádár-rendszer születését és 1963-ig tartó időszakát vizsgálja, elsősorban jogtörténeti megközelítésben. De nem az egyes perekről olvashatunk ebben a kötetben, hanem azt a politikai és intézményi mechanizmust ismerhetjük meg, amely 1956 után az elnyomó apparátust felállította és működtette.

A jogtörténeti megközelítés ellenére ne higgyük, hogy egy száraz és unalmas munkát vehet kézbe az olvasó. Csak annyit kapunk paragrafusokból és törvénycítátumokból, amennyi az okfejtéshez és a szakmai megalapozottsághoz szükséges. Azonban pontosan megismerjük, hogyan irányította a párt a bíróságok és a nyomozószervek munkáját, miként befolyásolta az ítélezés menetét és a meghozott ítéletek mértékét, hogyan zajlott a perek mögötti döntéshozatal.

A szöveg az igazságszolgáltatási apparátus irányítása mellett rendkívül éles kontúrokkal vázolja fel az MSZMP általános hatalomgyakorlási technikáját is. Kiderül, hol és hogyan kezdődött (folytatódott?) a rendszer hazugságspirálja, hogyan és miként „rohasztotta” szét a társadalmat a megtorlás és az ebből fakadó fenyegettségérzet.

Ráadásul azt is hozzá kell tennünk, hogy ma Magyarországon egy csendes, de nagyon komoly történešvita dúl. A vita fókuszában néhány évvel ezelőt看 az '56-os forradalom és szabadságharc állt, és nagyjából arról folyt, vajon a Nagy Imre-féle reformkommunizmus vagy a nép spontán harca volt-e '56. Célja pedig az „emberarcú szocializmus” kivívása, vagy egy, a magyar gondolkodásnak és hagyományoknak megfelelő politikai struktúra kiépítése volt? Ez a vita mára fokozatosan áttevődött a Kádár-rendszer megítélésére és történelmi szerepének értékelésére. A Kádár-rendszer illetően az egyik oldal a modernizációt és a desztalinizációt emeli ki, és azt próbálja bebizonyítani, hogy „nem is volt az olyan rossz”, csak reformálni kellett volna még egy picit, és ránk tör a kánaán. Ennek egyik, már-már extrém sarjadzása, amikor azt állítják, hogy a „valódi” Kádár-rendszer csak 1963-ban – a megtorlások első szakaszának lezárulása után – kezdődött el. A másik oldalon inkább azt hangsúlyozzák, hogy a rendszer mennyiben volt folytatása az 1956 októbere előtti diktatúrának.

Utóbbi tábor képviselői komoly munícióhoz jutottak ezzel a könyvvel, hiszen olvastakor napnál világosabbá válik, hogy az „osztályellenesség” felszámolásában, a valódi joglábbal tiprásában semmi sem választotta el ezeket a struktúrákat egymástól. És a rendszer mint olyan

semmit sem változott, sőt (bár a szerző ezt a következtetést megahagyja nekünk) gazdasági átalakítás ide, reformszocializmus oda: az elnyomó apparátus készen állt 1989-ben is...

ÖTVÖS ISTVÁN

(*Hamvas Intézet, Budapest, 2002,*
452 oldal, 3390 Ft)

CSATH MAGDOLNA:

Lenni vagy nem lenni (A nemzetépítő stratégia lehetőségei)

A kötetben összegyűjtött cikkek fő témája a magyar gazdaság. A hazai jelenségeket azonban a szerző nemcsak a világméretű folyamatok összefüggéseiben vizsgálja, hanem a nemzeti kultúra és hagyomány távlatában is elhelyezi (ennek egyik következménye a sok idézet Kölcseytől Széchenyiig, Virág Benedektől Tamási Áronig). Már ez is jelzi, hogy Csath Magdolna nem a jelenleg uralkodó „neoliberális-monetarista” elméletek követője, hanem – a könyvben többször is említett – Röpke és Korten nevével fémjelezhető „alternatív” irányzaté, amelynek fő hívószavai a „szociális piacgazdaság” és a „fenntartható fejlődés”. A gazdasági növekedést nem öncélnak tekinti, hanem a személyiség és a közösség